

עין משפט
גו' מצוה

חוקת הבתים פרק שלישי בכא בתרא

מוסרות הש"ס

(א) [תקן דף מ: ז. ב] מוסרות
דף קפ"ו. (ב) עין לע"ה.
(ג) ע"כ ע"ד לע"ה.

גהרות הב"ה

(א) ג' ואימלוך כן;
(ב) שם דובנא לי מניה הא
(ג) שם דובנא לי מניה הא
ארבע: (ד) שם דובנא לי מניה הא
שני קדושים: (ה) רבש"ט
דיה ח"ל מפלגא וי' שני
חוקה כי אמר נמי מפלגא
זכינתא דבנא מיקר נאמן וי'
יוס אחד לכך הפסד וי'
אם לקח אומה הובר וי'
למי: (ו) ר"ה שני חוקה
טובא וי' דמפטר לקמן
ולפירוש אחריו ע"ל ח"ל חוקה
אבל נאמן: (ז) ר"ה חוקה
רבה וי' טובא קאמר וי' חוקה
מי: (ח) חוקה ר"ה
מפלגא וי' לומר נבל בא
לו הקרקע כיו:

מוסף רש"י

העורר על השדה. ראובן
שמעור על שדה עבד שמעון
ואומר לי שמכרתי לך גולג
ממך, וחתום עליה בע"י.
והוא חתום על שני המסירה
שכתב לי לשמעון שמכרתי
לו (ובחזקת ספ"ק). אומן
אומר. יבול הוא שאמר מס
שלא עשיתי כשע"ה שקראת
מלי וחתמתי בתוך השטר
עד. לפי שני חלקי חוקה קשה
לדלוש חזיו ויהי לו שחטא
בין שחילוף מתן בין
(שפ"ה). והביא איוב את
דבדורו. דבאלא חתום הדיה
שאלו לו שפ"ה (שפ"ה).

ואמר ליה מפלגא זכינתא דובנא מינך. כלומר שאמר לי כשעת מכירה
שהוא לקחה ממך. ומאחר שלא טען ואכלתי שני חוקה שער מכירה
שלו עודנו צידו ומסקנא דמילתא מוקמינן ליה ביד המערער. והיינו
טעמא דכיון דמודה דשלו היה הקרקע מתחלה לא מבעיא היכא דלא

החזיק בה שלש שנים אלא אפילו
החזיק בה שלש שנים נמי אינה חוקה
ומפקינן ליה מיניה דהא חוקה שאין
עמה טענה היא שהוא אינו יודע אם
היתה של אחרו שמכרה לו אם לאו
והוא היה כהכיר בה שצדה אינה
שלו של מוכר ויחזירנה למערער והוא
יגבה מעותיו מן המוכר לו כדפסקין
בשנים אחריו (ב"מ דף ע"ו:). ואף על גב
דליכא עדים למערער מדקאמר ולא
מודיע לי כ"ו ולא אמרינן מינו דאי בני
אמר אלא זכינתא מינך ואכלתיה שני
חוקה (ו) כדאמר מפלגא זכינתא
דובנא מינך נאמן שהוא עגמו אינו
יודע אם זכנה המוכר מניה למערער
אם לאו הלכך כיון דהוא מודי
למערער דשלו היתה הודאת בעל דין
כמאה עדים דמי וגם מודה הוא שאינו
יודע אם לקחה המוכרה לו מן
הבעלים אם לאו דהא לא טעין דובנא
מינך קמאי דידי וגם אין לו עדים
שהחזיק בה המוכר יום אחד הלכך
הפסד. אבל חוקה זה שלש שנים
וטעין מפלגא זכינתא דובנא מינך
קמאי דידי כלומר שידעתי בדבור

שלקחה מינך נאמן מינו דאי בני אמר אלא זכינתא מינך ואכלתיה שני חוקה. אי נמי יש לו עדים שהחזיק בה המוכר יום אחד והכי אמרינן
לקמן בפירוקן (דף מ"א): גבי הווא דדר נקשחא בעילתא ארבע שני והכא נבאי עובדא אפילו אם בלא עדים שהחזיק בה יום אחד אמרינן
המוכר אבל אין יודע אם לקח אומה אם לאו אינו מועיל כלום מאחר שזה לא החזיק שלש שנים וגם הראשון אין לו שטר מכירה מן הבעלים:
ולא קא מודיע לי כ"ו. כמו שפירשתי: ואם מינאי לא זכינתא. שאפילו אם היית טוען דמינאי זכינתא הלא אין לך לא שטר ולא חוקה: ויל.
מקרקע שלי לאו בעל דברים דידי את ואני מוחזק בה יותר ממך שאתה לא החזקת שלש שנים: אמר רבא דינא קאמר ליה. המערער ואפי' אם
החזיק בה שלש שנים עשירי וכן הלאה: מפלגא זכינתא ואכלתיה שני חוקה. ואין לו עדים שהחזיק בו אחרו המוכר לו יום אחד דמי לאו הו
מני טעין פלגא גולגא הוא דהא טועינן ללוקח והכי מפרש לקמן גבי הווא דדר נקשחא בעילתא ארבע שני: פלגא גולגא הוא. כשדה זו שממיה
גולה: ואימלכי. וטעמיה: ויל זכין. לך קנה: השני נוח לי. אהה נוח לי לריב עמך ולהוציא ממך בדין: אמר רבא דינא קאמר ליה. המערער ויטול שדהו
דאפילו אדמון ורבנן לא פליגי אלא בדעבד המערער מעשה לפיכך ללוקח לקנות שדהו אבל בדבורא בעלמא כולוהו מודי כרנא כדמפרש ואילו
דאפי' אם החזיק בה ג' שנים בלא מחאה יפסיד דהא חוקה קשה עמה טענה היא שמדוע הוא שלא לקחה מיד הבעלים כי אם מיד איש נכרי שאין
יודע שהיה לו חלק בה אפילו יום אחד ולא מני טעין אמאי לא מיחה מערער בחוק שלש דהיכא אמרינן דמפסיד מערער בשחיתא היינו היכא
דטעין אידך מינך זכינתא ואכלתיה שני חוקה דעד שלש שנים מיהדר איניש בשטריה טפי לא מיהדר הלכך זה שלא מיחה והוא לא
מוכר בשטריו אלא הכא דמודי מחזיק דלא מיניה דמערער זכניה שהוא בעל הקרקע ובעדים זכנה לא הורע כמו של מערער
בשחיתא שהחזקה במקום שטר מכירתו עומדת ויבין. דלון דלון טעור מועיל לו שחרי מגולן לקח אף חוקתו אינה כלום: כמאן כדאדמון.
ואנן קיימא לן כרבנן בפרק אחרון דכתובות [טק: ז]. וכן. ראובן העורר על שדה שמכר שמעון ללוי ואומר לראובן כי שמעון גולג ממנו והוא ראובן
המערער חתום עליה בעד באתו שטר מכירה שכתב לו שמעון ללוי חתם לראובן ועד אחר עמו: השני. נוח לי ולכן חתמתי: מעשה.
שחתם עד: דמקרי ואמר. לשון ויקר מקרה (רות ז): ואמרם לי ויל זכנה ניהלי. ואם שך היתה היה לך להוציא ממנו בדין חנם ולא לאכד
מעומין: אמרנא למיוזבן דינא. אמרתי בלבי טוב לי לקנות דברים מעומים קרקע רכאוי ויל לטרומ ולבא בדין: עבד איניש דובין דיניה.
אדם חס שאינו רואה להתקוטט אפילו על שלו עשויו הוא להוציא מעומיו ויטול את שלו בלא דין ומחלוקת. ובפירוש ר"ח מפורש אמרנא למיוזבן
דינאי לקנות המריבות כלומר אפי' שהיה שלי איני מוציאה מידו בלא מריבות ודינין אקנה אותם הדינין והמריבות באלו המעות אפי' שיעקר
הארץ שלי: ואכלתיה שני חוקה. ולא נהרתי בשטר יומר: אמר ליה והא נקישנא שטרך. שכחתי בה דובנא לי כלומר שקניתי אללי מן המוכר
זה ארבע שנים וגמלא שקדם מקמי לחוקה שך שנה אחת ואח מינאי לא זכינתא הלכך חוקה שאין עמה טענה היא שהמוכר לא יכול למוכרה לך
שכר מכה לי קודם: א"ל. מחזיק למערער מי סכרת דמאי דאמינא שני חוקה דהיינו חלק שני בלמנוס: שני חוקה טובא דאמינא. שקדמו לשטר
שך הרבה ויש לו עדים בכל החוקה כדמפרש (א) לקמיה אבל לפיכך אמרתי שני חוקה חסם שלא הייתי יודע שהיה לך שטר של ארבע שנים
שאצטרך לטעון ולפרש שני חוקה טובא: אמר רבא עבד איניש דקרי שני טובא שני חוקה. חסם ואם בא לטעון אחריו כן דשני חוקה טובא (א)
יותר מג' שנים אין זה חזר וטוען טענות אחרות להכחיש טענות ראשונות ואנן קרינן לקמן (נ"א). דלון אדם טוען כד"ד וחזר וטוען טענות אחרות
להכחיש הראשונות אלא אחר טענות הראשונות נפסקו הדין הלכך כי מייתי סהדי כדני שני חוקה טובא מוהימנין ליה שחרי לא חזר וטען:
והני מילי. דמוקמינן לה כידיה דאייתי סהדי דאכלה ו' שנין שקדמו שני חוקה שלו למכירת השטר של מערער שהמוכר עגמו לא יכול למוכרה
אחר שהחזיק בה ג' שנים בשופי. אבל אי לית ליה סהדי אלא משיה שני דיון עס בעל השטר דלון לך מחאה גדולה מוז שמיהה המוכר בזה המחזיק
לסוף שמי שנים שמכר לאחר והיה לו זה להזהר בשטריו לעולם עד שיוציא השטר מיד השני ויקרענו. ויש מפרשים דלון לרין עדי חוקה ו' שנים
אלה של ג' אחרונים ואנן מהימנינן ליה על שאר מדאמר רבא עבד איניש דקרי שני טובא שני חוקה למוכר כן דאי איכא סהדי על כל השבע
שנים אמאי איצטרך למימר עבד איניש כ"ו. ולא מילתא הוא שחרי החוקה במקום השטר עומדת ולא יהא חוקה ג' שנים האחרונים שיש לו עדים
עליהם אלא שטר של ג' שנים והרי שטר של ד' שנים הקודם לו פסול ומדברי רבא אין ללמוד דלא לרין עדים לו' שנים שחרי רבא להודיענו דא
דאינו קרוי חזר וטוען כמאי דאמר לבסוף שני חוקה טובא קאמינא דעבד איניש כ"ו שאילו היה חזר וטוען להכחיש דברים הראשונים אפי' כי
מייתי סהדי כדני אחרונים אינו כלום דהודאת בעל דין כמאה עדים דמי ואחר טענות הראשונות נלך ובפי' ר"ח נמי מלרין עדים לכל ה' שנים:
זו

מפלגא זכינתא דובנא מינך ואכלתיה שני חוקה אמר ליה פלגא
גולגא הוא. פי' יש לי עדים שהוא גולג ואפי' דר ביה
חד יומא הא קרינן גולג אין לו חוקה ולא כפי' דפירש דלון לו עדים
שהחזיק בה המוכר אפילו יום אחד דמי לא היה מני טעין פלגא גולגא
הוא משמע שרואה לפרש גולגא הוא
לא שיש לו עדים שהוא גולג אלא כלומר
בגול (א) היא הקרקע צידו ואין נראה
לר"י דהוא היה לאסוקי כדמסקין
לעיל לא קמדיתי לי דלרעא דידי הוא
ואת מינאי לא זכינתא וכו':

עבד איניש דקרי לשני טובא שני
חוקה. אבל אי לא עבד
אף על גב דלית ליה סהדי דאכלה
שבע שנין לא מהימנינן דהא אינה
דמכחיש להו דמודה שלא אכלה
אלא שני חוקה דהיינו שלש שנים:
אבל

יאבד את זכותו האפילו תימא רבנן התם עבד ליה מעשה אבל הכא דבורא
עבד איניש דמיקרי ואמר והוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא
אמר ליה מפלגא זכינתא ואכלתיה שני חוקה אמר ליה פלגא גולגא הוא
אמר ליה והא אית לי סהדי דאתית באורחא ואמרת לי ובנה ניהלי א"ל אמינא
איכונן דינאי אמר רבא עבד איניש דובין דיניה יהוה דאמר ליה לחבריה
מאי בעית בהאי ארעא אמר ליה מפלגא זכינתא ואכלתיה שני חוקה אמר ליה
והא נקיטנא שטרא (א) רובני ליה מיניה הא ארבעי שני א"ל מי סברת שני חוקה
תלת שני קא אמינא שני חוקה טובא קא אמינא אמר רבא עבדאי איניש דקרו
לשני טובא שני חוקה ור"מ דאכלה שבע (א) דקדים חוקה דהאי לשטרא דרך
אבל

ב א מ"י סיד מל' טוען
ועתה הלכה לי תמך
פסן לך טועני' דמי ס'י
קמו טעני' י:
בא ב ג מ"י טעני' שם
הלכה ג סתם טעני' זה
טועני' ח"מ ס'י קמו טעני'
ז וי' קמו טעני' ז:
בב ד מ"י שם הלכה א
קמו טעני' ח"מ ס'י
ט קמו טעני' ח:
גב ה מ"י שם הלכה ד
טועני' שם טעני' ח:
בר ו ז מ"י שם הלכה ו
טעני' ח"מ ס'י
ט טועני' ח:
בת ח ט' מ"י שם טעני'
הלכה ז סתם טעני'
טועני' שם טעני' ט':

רבינו גרשום

דאברי' השני נוח לי
להוציא מחתך ידי משה
אמרנא ליה ויל זכין
והראשון שנראה קשה
הטען ולא הייתי יכול
לענות לו בעדו: והוא
המערער חתום עליה בעד
אדמון אמר יכול לומר
המערער מכוסה הכי וחתמי
על שטר מכירה הוה נוח לי
והראשון קשה הטען הוא
נמי לא טען: אבל דבורא
דמפריש עצה מיקרי ואמר
ליה: אימנא איובי דינאי.
כלומר אפי' שהוא שול לו
הדין מכוחי אקנה אותה
ספק שלא יציתי להקניט
עמך ובעיני הוראי ולא
רצתי למוכרה לא אצאנה
דובין בביב דין: עבד איניש
דובין דיניה. מי שאינו רוצה
להתקוטט קונה מוכר שבחין
לזה להיות שולו ממך קשיח
בעל דינו: ד' שנין. כלומר
שנה אחת היתה שלי קודם
שהחזיקה שני חוקה שלך:
והני מילי דאברי' עבד
איניש דקרי לשני טובא שני
חוקה ליהיב דאכלה שבע
שנים ג' שני חוקה קודם
שנה אחת אקנה דינאי.
אכליה השטרא דהאי. אבל
אידך יש לו שטר שקאנה ד'
שנים בתוך אותן ו' שנים
דאני לא אכלה כי אם כ'
שנין קודם זמן שטריו יכול
לומר לו האי בעל השטר
מחזיק כיון דהמכיר מביה
לי לפק' לו חזר וטוען
כידן אין לך מחאה גדולה
מזה גדלי מוכר דבדיה
דאחיה חוקה שהחזיק בה
אנה חוקה:

(א) כמאה עדים ויל הייתי יכול
לענות עמו: